

Leder

Døden er en både fysisk, psykisk, social og eksistentiel/åndelig begivenhed. Eksistentiel og psykosocial smerte har det imidlertid med at komme bagerst i køen i indsatserne for mennesker med livstruende sygdom. Det kan handle om, at det kan være vanskeligt at reducere disse aspekter af den totale smerte til målbare symptomer, der kan passe ind i tidens dominerende evidenshierarki.

På vidt forskellig vis arbejdes der forskningsmæssigt og i praksis på at få anerkendt eksistentiel/åndelig smerte som et vigtigt fokus i palliation. En tilgang er at følge det evidensbaserede spor og udvikle redskaber, procedurer og retningslinjer, som måler og «sikrer» at også eksistentielle/åndelige aspekter ved livets afslutning får plads i sundhedsvæsenets «indsatshierarki». Samtidig er der kritiske røster i det palliative felt, som minder os om risikoen for at overse, at det at skulle tage afsked med livet er en eksistentiel begivenhed forbundet med fænomener som angst, håbløshed og sorg – at eksistentiel/åndelig smerte er en del af menneskelivet.

Dette nummer af Omsorg afspejler, at eksistentiel/åndelig smerte hverken lader sig definere eller håndtere entydigt, men

viser også vigtigheden af at have fokus på området for ikke at overlade det enkelte menneske i eksistentiel ensomhed. Vi får et indblik i, hvordan der arbejdes med at få fokus på området i forskellige kontekster for palliation gennem udvikling af procedurer samt anvendelse af forskellige metoder og tilgange. Samtidig bliver vi mindet om, som Ole Raakjær formulerer det i sin artikel, at eksistentiel/åndelig smerte ikke er «et problem der kan løses men en byrde der må bæres».

De forskellige artikler giver god anledning til en fortsat debat i det palliative felt om, hvad lindring af eksistentiel/åndelig smerte betyder i den palliative indsats. Hvad er det egentlig, som skal lindres? Ligeledes rejser spørgsmålet sig om, hvordan man som praktiker klædes på til at lindre eksistentiel/åndelig smerte – er svaret kliniske retningslinjer, procedurer, uddannelse eller dannelse?

Psykosocial smerte er den måske mest oversete eller i hvert fald mindst beskrevne smerte i den palliative litteratur. Men kombinationen af psykologiske faktorer og det omgivende sociale miljø er væsentlige aspekter af den totale smerte. Den tysk-britiske sociolog Norbert Elias beskriver i bogen *The Loneliness of the*



Vibeke Graven
(gjesteredaktør)

Mette Raunkiær
(nummerredaktør)

Ole Raakjær
(gjesteredaktør)

Dying fra 1985 døden som en social begivenhed – at ældre og døende i det moderne individualiserede samfund i stigende grad marginaliseres. En vigtig og stadig højest aktuel problemstilling hos Elias er pointen, at når man lever alene, dør man alene. I det senmoderne samfund er tendensen, at flere og flere faktisk lever alene og/eller har et begrænset socialt netværk. Samtidig er et herskende ideal, at vi skal være selvhjulpne. Dette ideal udfordres når alvorlig

sygdom og den afhængighed, som følger med, melder sig. Hvem skal så varetage praktisk og emotionel støtte?

Vi får med dette nummer et lille indblik i behov, der er forbundet med menneskers sociale situation, og betydningen af at have øje for, at ikke alle passer ind i standardtilbud om palliation. Vi risikerer at mennesker dør en social død før den fysiske død, hvis vi overser deres sociale livsomstændigheder.